

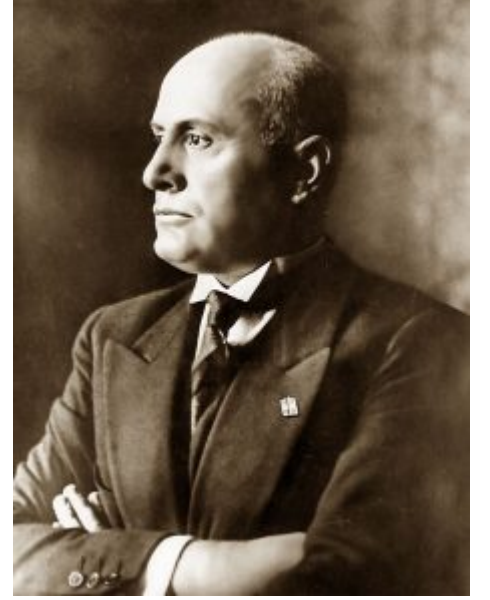
Benito Amilcare Andrea Mussolini (1883-1945)

İtalyan Gazeteci, Faşist Lider ve Devlet Adamı

İtalya'nın Emilia-Romagna bölgesinde Forlì şehrine yakın Predappio'da yoksul bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Babası Alessandro, demircilik yapan yoksul bir köylüydü. Buna rağmen dünyadaki gelişmelerden haberdardı ve oğlunun adını; Meksika'da halk ayaklanmasının önderi Benito Juárez'e atfen Benito, Romagnalı bir anarşistin adı olan Amilcare Capriani'den Almicare, çevredeki sosyalistlerin başı Andrea Costa'ya özendiği için Andrea koydu. Annesinin ısrarı üzerine dini bir okula gitti. Zor geçen bu dönemde yaramaz ve kavgacı tavırlar sergilerken, derslere de düzenli devam etmiyordu. Ancak, 1901'de Giuseppe Verdi'nin vefatı üzerine okulda yapılan anma toplantısında yaptığı konuşmadaki hitabet gücüyle dikkat çekti. Siyasi fikirleri de belirginleşmeye başlayan Mussolini, 1900'de İtalya Sosyalist Partisi'ne kayıt oldu. 1901'de Forlimpopoli'deki okuldan, ilkokul öğretmenliği diploması alarak mezun oldu.

Bir süre Gualtieri'de öğretmenlik yapan Mussolini, 1902'de, askerliğini yapmamak için annesinden aldığı bir miktar parayla İsviçre'ye göç etti. Lozan'a yerleşen Mussolini, sosyalizmle ilgili eserler okumayı ihmal etmedi ve Lozan'daki İtalyan Sosyalist Kulübüyle irtibata geçti. 1902'de İsviçre sosyalistlerinin gazetesi L'Avvenire del lavoratore'de ilk makalesini yayınladı. Burada sıkıntılı bir hayat süren Mussolini, 1903'te "kışkırtıcı sosyalist" suçlamasıyla, tutuklandı ve 12 gün hapis yattı. Ertesi yıl da sahte oturma izni nedeniyle Bern kantonundan sınır dışı edildi. İsviçre'de kaldığı dönemde Lozan Üniversitesi'ne devam eden Mussolini, kendi gayretleriyle Fransızca ve Almanca öğrendi. Kral Vittorio Emanuele III, Prens Umberto'nun doğumu şerefine Kasım 1904'te askerlik hizmetini henüz yapmamış bir kısım kaçaklar hakkında genel bir af çıkardı. Mussolini bu aftan faydalanarak İtalya'ya döndü. 16 Ocak 1905'te Verona'da askerlik yapmaya başlamasının üzerinden bir ay geçtikten sonra annesini kaybetti. Annesinin ölümü, ruhen zayıf bir insan olan Mussolini üzerinde büyük etki yaptı.

Mussolini, İtalya'nın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesini protesto etmek için düzenlenen ve polisle çatışmalar yaşanan bir gösteriye katıldı. Başbakan Giovanni Giolitti'nin sömürgecilik siyasetini ve bu arada Trablusgarp'a yapılan saldırıyı "uluslararası eşkıyalık eylemi" olarak tanımlıyordu. 14 Ekim 1911'de tutuklanarak yargılandı ve bir yıl on beş gün hapis cezasına çarptırıldı. 19 Şubat 1912'de Bologna Temyiz Mahkemesi cezasını beş buçuk aya indirdi ve

Benito Mussolini

(<https://biografieonline.it/foto-benito-mussolini>)

ardından 12 Mart'ta serbest bırakıldı.

Mussolini'nin hayatında gazeteciliğin özel bir yeri vardır. Mussolini'nin asıl gazetecilik faaliyeti 1904'te başladı. Kendi ifadesiyle ilk gençlik yıllarında "ruhunun ta derinliklerinde komünist" idi. Cebinde Marks'ın resminin olduğu bir madalyon taşıyordu. Bu dönemde sıkı bir sosyalist olan Mussolini, gazeteciliğe başladı. Ocak 1910'da, yaşamakta olduğu Forlì'de Sosyalist Federasyonu'nun sekreteri oldu ve aynı zamanda "La Lotta di Classe" adında, sosyalistler ve devrimciler arasında tanınmasına yol açacak olan gazeteyi yönetmeye başladı. Bu gazetenin yönetiminde gösterdiği başarı ve İtalya Sosyalist Partisi'ndeki aktif faaliyetleri, 1912'de, bu partinin yayın organı Avanti! gazetesinin genel yayın müdürülüğüne getirilmesini sağladı. Bu görevler nedeniyle siyasetle daha çok uğraşmak durumunda kalan Mussolini, katıldığı 26 Ekim 1913'teki milletvekili seçimini kaybetti. Artık Mussolini, bir eğitimciden, bir gazeteciden çok, sosyalist siyasetçi kimliğiyle tanınmaya başladı. İtalya tarihine "Kızıl Hafta" olarak geçen 7-14 Haziran 1914'te Ancona ve İtalya'nın kuzeyindeki diğer yerlerde meydana gelen grev ve toplumsal hareketlerde ön sıralardaydı. Kendisi de gösteriler sırasında polis şiddetine maruz kaldı.

1.Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle Mussolini'nin de "Ruhsal Bunalımı" başladı. Fikirlerinde köklü değişiklikler meydana geldi. Başlangıçta, diğer sosyalistler gibi İtalya'nın savaşa dahil olmasına şiddetle karşı çıkan "Tarafsızlar" (Neutralisti) içerisinde yer alan Mussolini, Avanti!'de İngiltere ve Fransa'ya karşı sert eleştirilerde bulundu. Birkaç ay sonra 18 Ekim 1914'te, aynı Mussolini, aynı Avanti!'de "mutlak tarafsızlıktan" "aktif tarafsızlığı" geçiş yaparak İtalya'nın savaşa girmesini savunanların (Interventisti) tarafındaydı. Fikir değişikliği sebebiyle Sosyalistler tarafından sert şekilde eleştirildi ve gazetede görevinden istifa etmek zorunda kaldı. Kendisi Il Popolo d'Italia isimli bir gazete çıkartmaya başladı. İlk sayısı 15 Kasım 1914'te çıkan bu gazetede yazılarında eski yoldaşlarına ağır eleştiriler yöneltince Mussolini, 29 Kasım 1914'te İtalya Sosyalist Partisi'nden ihraç edildi.

1915'te "Müdahale" fikrini her platformda en canlı şekilde savunan Mussolini'nin gazetesi de İtalya kamuoyunu ciddi bir şekilde etkilemeye başladı. Yayınlanmaya başladığı Kasım 1914'te tirajı 30 bin olan il Popolo d'Italia, Ocak 1915'te 80 ve Şubat 1915'te 90 bin tiraja ulaşmayı başardı. Mussolini, hatıralarında kendisinin fikir değiştirdiği ve savaşa girilmesini savunduğu 1914 sonuyla 1915 başlarını "Faşizmin ilk tezahürü" olarak yorumlar. Mussolini'nin savaş çığırkanlığı yapmasıyla taraftarları artarken, eski dostları sosyalistlerle ilişkileri düşmanlık ve birbirlerine silahlı meydan okuma yapacak kadar bozuldu. Mussolini ile Avanti! gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni Claudio Treves arasındaki sert polemik, bir düelloya yol açtı. 29 Mart 1915'te Milano'da yapılan düelloda ikisi de kılıçla yaralandı. Araya vaftiz ebeveynleri girerek düelloyu sona erdirdiler.

Sayıları az fakat etkileri fazla olan savaş taraftarlarının baskıları sonuç verdi. Savaşa İtilaf Devletleri yanında giren İtalya, 23 Mayıs 1915'te Avusturya-Macaristan'a savaş ilan etti. Savaşa gönüllü olarak katılma talebi önce reddedilen Mussolini, 31 Ağustos 1915'te askere alındı. Ertesi yıl onbaşı rütbesine terfi eden Mussolini, 23 Şubat 1917'de yapılan tatbikat sırasında meydana gelen bir kazada ağır yaralandı. Hastanede yattığı dönemde İtalya Kralı Vittorio Emanuele III tarafından ziyaret edildi. Mussolini, Haziran 1917'de Il Popolo d'Italia'nın yönetimine geri döndü.

İtalya tarihinde büyük değişimler yaşatacak olan ilk faşist örgütlenme I. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan büyük buhran döneminde meydana geldi. 23 Mart 1919'da Milano'da ilk Fasci dei combattimento (İtalyan Muharıpleri Birliği) kuruldu. Faşizm kelimesi, "Fascio" kelimesinden gelmektedir. Fascio, "bağlarla birbirine bağlanmış değnek demeti" anlamındadır. Eski Roma İmparatorluğu'nda iktidar sahipleri sokakta yürürken önlerinde "Licteurs" denilen adamlar koşar ve bunlar omuzlarında, ortasında bir de balta görünen on iki değneğin birbirilerine bağlanmasıyla meydana

gelmiş demetleri (Fascio) taşırlardı. İtalya'da Sicilya'da 1893'te patlak veren bir köylü isyanı bu Fascio'yu kendisine sembol olarak seçmiştir. Daha sonra 1917'de parlamentoda, barışçıl hareketleri önlemek üzere "fascio di difesa parlamentare" adı altında bir hizip meydana gelmişti. Bu dönemde Fascio, mecazi olarak "siyasal birlik" anlamında kullanılıyordu.

İtalya'yı boğmaya çalışan Bolşeviklik dalgasını önlemek için şiddetle hareket etmeye hazır olduklarını söyleyen Faşistlerin programı, antikapitalist, monarşi ve ruhban karşıtı, antisosyalist, antiparlamenter ve bilhassa burjuva karşıtıydı. Her türlü yeniliğe karşı olan sağa ve her şeyi yıkmak isteyen sola karşı mücadele edeceklerini ilan eden Faşistlerin amaçları, dış meselelerde milliyetçilik, iç meselelerde reformculuktu. Mussolini'nin liderliğindeki Faşistler, bir kurucu meclisin toplanarak siyasal ve ekonomik hayatta radikal bir değişim yapması, cumhuriyetin ilanı, ademi merkezîyet, mecburi askerliğin kaldırılması, fabrikaların kooperatifler halinde idaresi, şahsi servetlerin kontrolü ve vergiye bağlanması gibi 14 maddelik bir program yayınladılar. Bu siyasal oluşum, 7-10 Kasım 1921'de yaptığı üçüncü kongrede, Il Partito Nazionale Fascista (Ulusal Faşist Parti) adını aldı. Ülkedeki kötü gidişata karşı çıkmak isteyen eski muharipler ile vatanperverler Benito Mussolini'nin Faşist Partisi etrafında toplanıyorlardı. İşçi eylemlerinin yönlendirilmesinde de aktif rol oynayan Faşistler, 15 Mayıs 1921 seçimlerinde 35 milletvekilliği kazandılar. Henüz iktidara gelecek yeterli güce ulaşmasalar da bu sayı, varlıklarının fark edilmesi için yeterliydi.

1922'de İtalya'da iç kriz büyüdükçe Faşistler güçlendiler ve güçlendikçe de halk ve kamuoyu için umut haline geldiler. Mussolini 1922 yazında sadece komünizmle mücadele etmiyor, aynı zamanda İtalya'nın büyütülmesi, grevlerin sona erdirilmesi ve diğer alanlarda da mücadele ediyordu. Eylül ve Ekimde Faşistler, güçlerini, iktidarı ele geçirmek için topladılar. Mussolini, 12 Ekim 1922'de, bir takım risklerine rağmen ayın sonunda Roma üzerine yürümeye karar verdi. Faşistler, 27 Ekim'de "Roma'ya Yürüyüşü"ü (La marcia su Roma) başlattılar. İtalya'nın çeşitli yerlerinden Roma'ya hareket eden Kara Gömleklilere Mussolini de, Milano'da katıldı. 29 Ekim'de Roma kapılarında çadır kuran Faşistlerin baskısından çekinen İtalya Kralı Vittorio Emanuele III aynı gün Milano'da bulunan Mussolini'ye gönderdiği bir telgrafla, yeni hükümeti kurmakla görevlendirdi. 30 Ekim'de trenle Roma'ya varan Mussolini, koalisyon hükümetinin bakanlar kurulu listesini 31 Ekim'de Krala sundu. Hükümette, kendisinden başka üç Faşist, iki Halkçı, dört demokrat ve liberal, bir milliyetçi, bir bağımsız ve iki asker yer alıyordu. Toplumun ve Meclis'in büyük desteğini alan Mussolini Hükümeti, 116 aleyhte oya karşılık 306 oyla güvenoyu aldı. Mussolini Hükümetine güvenoyu verenler arasında eski başbakanlar Giovanni Giolitti, Vittorio Emanuele Orlando, Luigi Facta ve Antonio Salandra yer alırken, Francesco Saverio Nitti protesto için salonu terk etti.

Faşizm döneminde İtalya, Mussolini'nin ifadesiyle "yeni ve dinamik" bir dış politika izlemeye başladı. İtalya, irredentist politikalara yöneldi. Roma İmparatorluğu'nun mirasçısı olarak, Romalıların "mare nostrum" dedikleri Akdeniz coğrafyasında hak iddia etmek, Faşistlerin bütün dış politikalarını şekillendirdi. Mare Nostrum anlayışı, yeni İtalya'da Mussolini'nin bir nutkunda da ifade ettiği gibi şöyle algılanıyordu: "Roma, bizim çıkış noktamız ve referansımızdır. O bizim bir sembolümüz ya da mitimizdir." Mussolini'nin ilk dış politika sınavı Lozan Barış Konferansı idi ve konferansta Müttefikleriyle yakın iş birliği yaptı. Böylece, müttefikleri nezdinde itibar ve meşruiyet kazanmaya çalışırken, yine onların desteğiyle muallakta olan Rodos ve On İki Ada'nın, İtalyan hâkimiyetine geçiş sürecinin tamamlanmasını sağladı. Faşistlerin iktidara geldikten hemen sonra dış sorunları çözme yöntemleri konusunda komşu ülkelerde endişeyle karşılanan örnekler yaşandı. İlk nutuklarında "Ben barış siyaseti izliyorum ama savaştan da korkmuyorum. Faşist İtalya, kimseye karşı ihlallerde bulunmayacak fakat meşru haklarından da asla vazgeçmeyecektir" şeklinde konuşan Mussolini, ne demek istediğini Korfu krizinde gösterdi. Yunanistan ile Arnavutluk arasındaki sınırın tespiti için

kurulan komisyondaki İtalyan heyetinin üyeleri 27 Ağustos 1923 sabahı Yunanistan sınırları içinde Yanya'da öldürüldüler. Cinayete çok sert bir tepki gösteren Mussolini'nin, Yunanistan'a verdiği ultimatomun şartları yerine getirilmeyince İtalyan askerleri harekete geçerek 31 Ağustos günü Korfu adasını işgale başladılar. İngiltere ve Fransa'nın da devreye girmesi üzerine Yunanistan'ın, İtalya'dan özür dilemesi ve 50 Milyon Lire'lik tazminatı ödemeyi kabul etmesi üzerine İtalyanlar, Korfu adasını 27 Eylül 1923'te boşalttılar. Korfu'nun işgali, Mussolini'nin 1920'lerde en agresif hareketiydi ve yeni Roma İmparatorluğu'nun başlangıcı gibi görünüyordu. Bu gövde gösterisi, İtalya'nın Akdeniz'de öncülük iddiasını gösterdi. Korfu'daki gövde gösterisinden de cesaret alan Mussolini, İtalyanların gönlünde bir acı olan Fiume meselesini ele aldı. Fiume (Rijeka), 1920 Kasımında İtalya ile Yugoslavya arasında yapılan bir antlaşma ile bir serbest şehir olarak bağımsız bir statüye kavuşturulmuştu. Mussolini Yugoslavya üzerinde baskı kurarak, 27 Ocak 1924'te bu devletle yaptığı bir antlaşmayla Fiume'nin İtalya'ya katılmasını sağladı.

Dış politikadaki bu başarılarından da cesaret alan Mussolini, İtalya'yı Faşist anlayışa göre şekillendirmeye ve yönetmeye başladı. Hükümeti ele geçirdikten hemen sonra 15 Aralık 1922'de Büyük Faşizm Konseyi kuruldu. 14 Ocak 1923'te Kara Gömlekliler, Gönüllü Güvenlik Milisleri adı altında resmiyet kazandılar. Bu hamle, Mussolini'nin devleti kolaylıkla ele geçirmesini sağladı. Faşizm, içeride disipline, devletin ve liderin kutsiyetine dayanan bir rejim kurarken, Mussolini, yeni dönemin özünü 1923'teki bir konuşmasında şöyle ifade etti: "Kontrolsüz ve disiplinsiz özgürlük, çözülme ve felaket demektir." Ancak bu sistemi tam olarak kurabilmesi için zamana ihtiyacı vardı. Bu süre uzun sürmedi. 6 Nisan 1924'te yapılan seçimlere Liberal sağla birlikte ortak "Milli Liste" ile katılan Mussolini, 165 milletvekilliği kazanan muhaliflere karşın, % 35 oy alarak 375 milletvekili çıkarttı ve çoğunluğu elde etti. Bunlardan 275'i Ulusal Faşist Parti üyesiydi. Meclis'te 30 Mayıs 1924 günü yaptığı konuşmada seçim hilelerini gündeme getiren İtalyan Sosyalist Parti Milletvekili Giacomo Matteotti, Mussolini Hükümeti'nin güvenoyu almasından üç gün sonra, 10 Haziran günü kaçırıldı. Şüpheler Mussolini ve Faşistlerin üzerine çevrildi. Matteotti'nin cesedi 16 Ağustosta Roma dışında bir ormanda bulundu. Yargılamalarda bazı Faşistler ceza aldıysa da Mussolini'nin cinayete ilgisi olmadığı açıklandı. Bu suikast başta Liberaller olmak üzere İtalya'da bazı kesimleri Faşistlerden iyice uzaklaştırdı. Buna rağmen İtalya, her geçen gün ve hızla Mussolini'nin diktatörlüğüne ve devletin Faşistleştirilmesine doğru gidiyordu.

Bu süreçte İtalya'nın bir sarmal içerisinde olduğu görülmektedir. Her türlü gelişmeyi kendi adına yorumlayan ve bundan faydalanan Mussolini, 1925'ten itibaren artık bir diktatör olarak bütün gücü eline almaya başladı. 1925'ten itibaren çıkarılan yasalarla devletin faşist karakteri daha belirgin hale getirilirken, muhalefet sindirildi, toplum, en küçüğünden en büyüğüne kadar Faşist öğretiyeye göre şekillendirilmeye başlandı. Bu arada Mussolini'ye karşı düzenlenen ve bazıları hala gizemini korumakta olan suikastlar da İtalya'da Faşist rejimin yerleştirilmesinde bir koz olarak kullanıldı. İlki 4 Kasım 1925 günü Sosyalist Milletvekili Tito Zaniboni tarafından planlandı. Kaldığı Dragoni Otelinin odasında eyleme geçmeden yakalanan Zaniboni, 30 yıl hapse mahkûm oldu. Eyleme geçilmeden önce etkisiz hale getirilmiş olmasına rağmen suikast girişimi, bir Mussolini kültünün yaratılmasında ve Faşist karşıtlarının sindirilmesinde araç olarak kullanıldı. Başka bir suikast 7 Nisan 1926 sabahı, bir cerrahi kongresinin açılışını yaptığı Capitol binasından ayrılırken yapıldı. İngiliz soylusu bir kadın olan Violet Gibson, Mussolini'ye yakından ateş ederek burnundan hafifçe yaraladı. Tedavisinin ardından faaliyetlerine devam eden Mussolini, ertesi gün Libya'ya gitmeden önce şunları söyledi: "Kurşunlar geçer fakat Mussolini kalır." Üçüncü suikast, Faşistlerin saldırısına uğradığı için Marsilya'ya göç etmek zorunda kalan genç bir anarşist mermer işçisi Gino Lucetti tarafından yapıldı. 11 Eylül 1926'da konutundan çıkan Mussolini'nin arabasına bir el bombası attı. Patlayan bomba sekiz kişiyi yaraladı. Bir başkası, üzerindeki sır perdesi tamamen kaldırılamamış olan, Bologna'da 31 Ekim 1926 akşamı yapılan suikast girişimidir.

Stadyumun açılışını yapmak için açık bir arabada giden Mussolini'ye sıkılan kurşun ona isabet etmedi. Arkadaki arabayla kendisini takip etmekte olan Faşistler, 15 yaşındaki saldırgan Anteo Zamboni'yi linç ederek öldürdüler.

1925 ve 1926 yılları arasında Faşist yasalar çıkarıldı. Hükümet, 26 Kasım 1925 tarihli yasayla; İtalya'da faaliyet gösteren bütün dernekler, enstitüler ve diğer sosyal kuruluşlar üzerinde mutlak kontrolü ele geçirdi. 24 Aralık 1925'te hükümete, İtalyan devletine bağlılık yemini etmeyi reddeden tüm kamu görevlilerini görevden alma yetkisi verildi. Aynı tarihte "Başbakan" ifadesi "Hükümet Başkanı" olarak değiştirildi. Böylece Mussolini'nin yalnızca Krala karşı sorumlu olmasının ve ancak Kral tarafından görevden alınabilmesinin yasal dayanağı oluşturuldu. 31 Aralık 1925 tarihli basın yasasıyla, vali tarafından tanınan sorumlu bir müdür tayin edilmesi zorunlu hale getirildi. 4 Şubat 1926'de kabul edilen kanunla; belediye meclisi ve belediye başkanı, belediye sisteminden çıkarılarak, kral kararnamesiyle, bunların görevini yürüten ve Orta Çağ İtalyan kent devletlerinde uygulanan podestà atanmaya başlandı. 3 Nisan 1926'da grev hakkı kaldırıldı. Toplu sözleşmelerin ancak devlet tarafından yasal olarak tanınan sendikalar tarafından düzenlenebileceğini tespit eden bir yasa çıkartılarak Korporasyonlar Bakanlığı kuruldu. 3 Nisan 1926'da gençleri yaş gruplarına göre teşkilatlara katılmaya zorlayan örgütlenme meydana getirildi. Muhalifler ya tamamen sindirildi ya da yurt dışına çıkmak zorunda kaldılar. İtalya, tam bir yasaklar memleketi haline getirildi. Artık İtalya'da her yerde ve her şekilde bir Mussolini kültü oluşmaya başladı. Mussolini artık "il Duce" (Önder) idi ve her şey ondan soruluyordu.

1920 ve 1930'lar, dünya barışını tehdit eden gelişmelere sahne oldu. Bunda Faşist İtalya ve Mussolini de olumsuz bir rol oynadılar. Türkiye için de ciddi tehdit ve tehlikeler içeren Mussolini siyaseti, önce Balkanlarda kendisini gösterdi. Mussolini, Ahmet Zogu iktidarına destek vererek Arnavutluk'ta İtalyan nüfuzunu artırdı. Aktif bir dış politika izleyen Mussolini, uzun zamandır önemli bir sorun olma özelliğini koruyan Roma sorununu çözdü. 11 Şubat 1929'da Papalık adına Dışişleri Bakanı Kardinal Pietro Gasparri ile Lateran Antlaşmasını imzalayarak Roma sorununa son verdi. Bu antlaşmayla Papalık, başkenti Roma olan İtalya devletini tanıırken, İtalya da, Papalık'ın Vatikan Kent Devleti üzerindeki egemenliğini onayladı. Avrupa'daki gelişmelerden uzak durmadığı gibi, müdahil olarak İtalya'ya avantajlar sağlamaya çalıştı. İngiltere ve Fransa ile ilişkilerini belli bir çizgide götüren Mussolini, Almanya'da 1933'te iktidara gelen Adolf Hitler ile görüşmesini 14 Haziran 1934 günü Venedik'te yaptı. İngiltere ve Fransa yöneticilerinin aymazlığı ve Hitler'in desteğini almış olmak Mussolini'yi cesaretlendirdi. 1890'larda bir kısmında nüfuz elde etmiş olmasına rağmen tamamına hakim olmak isteyen İtalyanlar, Etiyopya'da (Habeşistan) harekete geçtiler. İtalya, 3 Ekim 1935'te Habeşistan'ı havadan bombalamaya ve karadan da işgale başladı. Milletler Cemiyeti öncülüğünde Türkiye'nin de katıldığı İtalya'ya ambargo kararı, Mussolini'yi Almanya'ya daha fazla yaklaştırdı. 24 Temmuz 1936'da Hitler ile Francisco Franco'yu desteklemek için İspanya'ya askeri birlikler göndermek için anlaşta. Hitler'in Avusturya ile başlayan yayılcı siyasetinden de destek alan Mussolini'nin emriyle İtalyan birlikleri 7 Nisan 1939'da Arnavutluk'u işgale başladılar.

Almanya'nın 1 Eylül 1939'da Polonya'yı işgale başlaması üzerine 3 Eylül 1939'da İngiltere ve Fransa, Almanya'ya savaş ilan ettiler. Mussolini, 4 Eylülde yaptığı açıklamada İtalya'nın durumunu "savaşmama" olarak ilan etti. "Tarafsızlık" kelimesini kullanmaması dikkat çekicidir. Bu ayrımla, şimdilik çatışmaya müdahil olma değil, bekleme pozisyonunda olduğunu ilan etti. Sonraki yıl Mussolini, Hitler'in, bir an önce Almanya ile savaşa girmesi baskısıyla karşı karşıya kaldı. Öte yandan İngiltere Başbakanı Winston Churchill, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Franklin D. Roosevelt ve Papa Pius XII'den de tarafsız kalmasını isteyen mesajlar aldı. Nisan-Mayıs 1940'ta Alman ordularının olağanüstü ve beklenmedik başarıları, Mussolini'yi bir an önce karar vermeye zorladı. Savaşın Almanya tarafından kazanılacağına inanan Mussolini, savaşa onlarla birlikte girmezse, hiçbir şey elde edememekten ve aynı zamanda olası

bir Nazi işgalinden korktuğu için Almanya yanında savaşa girmeye karar verdi. 10 Haziran 1940'ta Fransa ve Büyük Britanya'ya savaş ilan eden Mussolini, savaşa girilmesine itiraz eden askerlere ve önde gelen Faşistlere şu yanıtı verdi: "Müzakere masasına oturmak için birkaç bin ölüye ihtiyacım var."

27 Eylül 1940'ta Almanya ve Japonya'nın yer aldığı Üçlü Pakt'a katılan Mussolini, Hitler'in, kendisine bilgi vermeden ve İtalyan nüfuz bölgesinde bulunan ve zengin petrol yataklarına sahip olan Romanya'ya 12 Ekim 1940'ta saldırması üzerine benzer bir saldırıyı Yunanistan'a başlattı. (28 Ekim 1940) Yunanistan'a yapılan saldırı felaketle sonuçlandı: Kış mevsimi, dağlık bölge ve İtalyan birliklerinin teçhizatlarının yetersizliği nedeniyle herhangi bir ilerleme sağlanamadı. İtalyanlar Arnavut topraklarına çekilmek zorunda kaldılar. Mussolini, 22 Haziran 1941'de Barbarossa Harekâtı ile Sovyetler Birliği'ne saldıran Alman ordusuna yardım etmek için 58 bin kişilik bir İtalyan birliğini Rusya'ya gönderdi. Rusya'daki takviye İtalyan birliklerinin mevcudu zamanla 160 bine ulaştı. 29 Nisan 1942'de Mussolini, Hitler ile Salzburg'ta yaptığı görüşmede Kuzey Afrika'da büyük bir saldırı başlatmaya karar verdiler. Burada İngilizler karşısında tutunamayan Alman-İtalyan birlikleri geri çekilmek zorunda kaldılar. İngilizler Libya'yı işgal ederken İtalyan birlikleri teslim oldu. Savaşın artık kaybedildiğine inanan askerler ve Faşist çevrelerdeki eski dostları, Krala, Mussolini'yi görevden alması için baskı yapmaya başladılar. İtalya'da geniş bir kesim, halkın büyük bir felaketten kurtulmasının, Mussolini'nin kesin olarak yönetimden uzaklaşmasıyla mümkün olacağına inanıyordu. 9-10 Temmuz 1943'te İngiliz ve Amerikan kuvvetlerinin Sicilya adasını işgali, Mussolini için sonun başlangıcı oldu. Bir çıkış yolu bulmak için Hitler ile 19-21 Temmuz 1943'te yaptıkları görüşmeler de Mussolini için umut verici değildi. Daha acısı, Müttefiklerin ilk kez Roma'yı ağır bir şekilde bombaladıkları öğrenilince toplantı aniden kesildi. Bazı yerleri hala yanmakta olan Roma'ya dönen Mussolini, 1939'dan beri toplanmayan Büyük Faşist Konseyi, 24 Temmuz 1943 günü toplantıya çağırırdı.

22 Temmuzda Kral ile yaptığı görüşmede, İtalya'yı savaştan çıkartmak için Müttefiklerle uzlaşma konusunda anlaşılabilir. Ancak İngilizler ve Amerikalılar için Mussolini'nin iktidarı bırakması vazgeçilmez ön koşuldu. Kral, aksi halde İtalyanlarla herhangi bir müzakereye kesinlikle taraftar olmadıklarını açıkladı. 24 Temmuz günü yapılan Büyük Faşist Konsey toplantısında Dino Grandi'nin, Kral'ın anayasanın kendisine verdiği yetkileri kullanarak Mussolini'nin hükümetteki görevlerine son verilmesi önerisi oylandı. 7 aleyhte ve 2 çekimser oya karşılık 19 oyla kabul edildi. Ancak bu oylamanın herhangi bir yasal dayanağı yoktu. Çünkü Hükümet Başkanı sadece krala karşı sorumluydu ve onu görevden ancak kral alabilirdi. 25 Temmuz günü görüşmek üzere gittiği İtalya Kralı Vittorio Emanuele III, Mussolini'ye, görevden alındığını ve yerine Mareşal Pietro Badoglio'nun atadığını bildirdi. Görüşme sadece bir görev değişikliği görüşmesi değildi; Mussolini tutuklandı. Güvenliği sağlanmış olarak İtalyan Kızılhaç'ına ait bir ambulansla Roma'da bir kışlaya götürüldü. İtalya ile Müttefikler arasında 3 Eylül'de imzalanan mütareke 8 Eylülde ilan edilirken Mussolini, kısa süreli kalacağı yerler arasında gezdiriliyordu. Nihayet sıkı güvenlik önlemleriyle bilinen Gran Sasso'ya nakledildi. Almanlar Mussolini'nin peşindeydiler ve SS Komando birliğinin Komutanı Yüzbaşı Otto Skorzeny, bizzat Hitler tarafından, Mussolini'yi kurtarmakla görevlendirildi. 12 Eylül günü düzenlenen Quercia Operasyonu ile kurtarılan Mussolini, Almanya'ya götürüldü ve 14 Eylül günü Hitler ile buluştu. Hitler, Mussolini'yi, kendilerinin koruması altında bir cumhuriyet kurmaya davet etti. 18 Eylülde Münih'ten radyoda yaptığı bir konuşmada Mussolini, İtalyan halkına şöyle seslendi: "Uzun bir sessizlikten sonra sesim yine size ulaşıyor ve eminim siz bu sesi tanıyorsunuz."

İtalya'ya dönenen Mussolini 23 Eylül 1943'te İtalya Sosyal Cumhuriyeti'ni (La Repubblica Sociale Italiana) kurdu. Bu, bir İtalyan devleti olmaktan çok, Almanya ve Hitler'in Kuzey İtalya'yı kontrol altında tutmak için kurdurdukları bir uydu devletti. Mussolini, Garda Gölü kıyısındaki Gargnano'da ikamet ederken, devlet dairelerinin çoğu Brescia'ya kadar olan bölgede bulunuyordu. İtalya Sosyal Cumhuriyeti, resmi basın ajansı Salò'da kurulduğu için Salò Cumhuriyeti olarak da

bilinir. Hitler'in kuklası haline gelen Mussolini, Almanların desteğiyle, Büyük Faşist Konsey'in son toplantısında görevden alınması yönünde oy verenlerden intikamını aldı. Aralarında 1933-1946 arasında İtalya Dışişleri Bakanlığı yapan damadı Kont Ciano'nun da bulunduğu Emilio De Bono, Luciano Gottardi, Giovanni Marinelli ve Carlo Pareschi, Verona'da 11 Ocak 1944'te kurşuna dizildiler.

Müttefiklerin İtalya'daki işgallerinin kuzeye doğru devam etmesinin yarattığı sıkışıklık, ülkede başlayan iç savaş ve Alman ve İtalyan ordularının savunduğu Gotik Hattı'nın Nisan 1945'te çökmesi, Mussolini'yi karar vermeye zorladı. Partizanlarla yapılan müzakerelerden sonuç çıkmaması ve karşıt güçlerin Milano'yu ele geçirmesi üzerine Mussolini, 25 Nisan 1945'te İsviçre'ye gitmeye karar verdi. Mussolini karşıt güçlerin oluşturduğu İtalya Ulusal Kurtuluş Komitesi, yayınladığı bir kararnameyle; "Halkın özgürlüklerini yok etme, Faşist rejim kurma ve ülkeyi böylesine büyük bir felakete atma ihanetinde bulunan Faşist liderlerin ölüm cezasıyla cezalandırılacaklarını" ilan etti. Mussolini, 27 Nisan sabahı sadık bazı adamları ve metresi Clara Petacci ile bir Alman konvoyuyla birlikte yola çıktı. Alman astsubayı ceketi giyinmiş ve güneş gözlüğüyle kask takmış halde Alman kamyonuna saklanan Mussolini'nin bulunduğu konvoy, İsviçre sınırına birkaç kilometre uzaklıkta Dongo'da Partizanlar tarafından durduruldu. Partizanlar tarafından tanınan Mussolini, tutuklandı.

Mussolini, Dongo Belediye Binasında sorgudan geçirildi. Faşistler tarafından kurtarılması ihtimali ve Müttefiklerin eline geçtiği takdirde yargılamasının bütün İtalyan halkını sorumlu tutacak bir şekle dönüşeceği endişesi, infazın hızla yapılmasına yol açtı. İnfaz 28 Nisan 1945 Cumartesi günü gerçekleştirildi ve Benito Mussolini, Clara Petacci ile birlikte Como Gölü kıyısındaki Giulino di Mezzegra'da Partizan Albay Walter Audisio tarafından kurşuna dizildiler. Mussolini ve Petacci ile birlikte beraberinde olan Faşistlerden 16 kişi daha kurşuna dizildiler. Günümüzde İtalya'da hala Mussolini'nin gerçekten öldürülüp öldürülmediği ve öldürülüş şekli konusunda çeşitli spekülasyonlar yapılmaktadır. Mussolini ve kurşuna dizilen diğer Faşistlerin cesetleri 29 Nisan günü Milano'ya getirilerek, 10 Ağustos 1944'te on beş Partizanın infaz ve halka teşhir edildikleri Loreto Meydanı'nda ayaklarından baş aşağı asılarak teşhir edildiler. Halkın çeşitli hakaretlerine maruz kalan Mussolini'nin cesedi, devreye giren Müttefik kuvvetlerin müdahalesiyle morga kaldırıldı. 23 Nisan 1946'da üç genç Faşist tarafından Milano'daki mezarlıktan kaçırılan Mussolini'nin cesedi önce Madesimo'ya ve ardından Certosa di Pavia'ya götürüldü. Ailenin ve kendisinin bir arzusu olarak Mussolini'nin cesedi 1 Eylül 1957'de memleketi Predappio'ya götürülerek aile mezarlığına gömüldü.

Benito Mussolini, Türkiye ile ilişkiler ve Atatürk hakkındaki düşünceleri itibarıyla Türk tarihinde de yeri olan bir siyasetçidir. Milli Mücadele'de kazanılan zaferden sonra, İngiliz ve Yunan emperyalizminin çöktüğünü ve bu zaferin bütün İslam dünyasının zaferi olduğunu yazdı. Lozan'da başbakan ve dışişleri bakanı olarak bulunurken, "Türkiye, Edirne'nin ötesine geçmemelidir" tezini savundu. Rodos ve On İki Ada'daki İtalyan işgalini hukukileştirmek için İngiltere ve Fransa ile iş birliği siyaseti izledi. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye'ye karşı en büyük tehdit ve tehlike İtalya'dan geldiğinde de Mussolini, İtalya başbakanı ve dışişleri bakanıydı. 1924 baharında Rodos ve On İki Ada'da yaşanan askeri hareketliliğin devamı olarak Savaş Bakanı Antonino Di Giorgio'ya, Türkiye ile yapılacak bir savaşın planlarını hazırlama görevi verdi. Bu plan uluslararası konjonktür uygun olmadığı için icraata sokulamadı. Ancak Türkiye'nin Musul'u kaybetmesinde Mussolini faktörü olumsuz rol oynadı. Mussolini'nin yayımlıca "mare nostrum" siyaseti, iktidarda olduğu dönem boyunca Türkiye için hep bir tehdit ve tehlike olarak görüldü ve Türkiye, dış politikasını Mussolini İtalya'sına endekslemek zorunda kaldı.

Öte yandan Mussolini, başta Atatürk olmak üzere Türk devlet adamlarına karşı her zaman saygılı davrandı ve

başarılarını takdir etti. İstanbul'da Fransızca olarak çıkan L'Akcham gazetesinin muhabiri Gilberto Primi'yi Roma'da 28 Haziran 1926 günü kabul eden Mussolini, Mustafa Kemal Paşa hakkında şunları söyledi: "Gazi'yi azim ve irade sahibi ve eylem adamı olarak tanıyorum. Kendisi, memleketinin istiklâl kahramanıdır. Yalnız bu sıfatı bile kendisini muazzam tarihin ön safına koyar."

30 Mayıs 1928'de Türkiye ile İtalya arasında Tarafsızlık, Uzlaşma ve Adli Tesviye Antlaşmasının imzalanması iki ülke ilişkilerinde göreceli bir barış dönemi başlattı. 27 Kasım 1930'da Roma'ya gelen Tefvik Rüştü (Aras) Bey'in Roma ziyaretinde, beraberinde Türk basınının önde gelen isimleri Milliyet'ten Mahmut (Soydan), Vakit'ten Âsım (Us) ve Akşam'dan Necmeddin Sadık (Sadak) Beyler de bulunuyorlardı. Adı geçen gazetecileri 28 Kasım 1930 Cuma günü kabul eden Mussolini şunları söyledi:

"Türk milletinin reisi Gazi Hazretleri'ne hürmetlerimin iletilmesini rica ederim. Lozan'da tanıştığım ve Türk hukukunun müdafaasındaki kudretini, ince zekâsıyla hayretle takdir ettiğim İsmet Paşa'ya ve bütün Türk milletine muhabbet ve selamlarımı yazmanızı da rica ederim. Türk milletini, maddi, manevi sahalardaki gelişmelerini çok büyük alaka ile takip ediyorum. Muktedir idare adamlarınızın devamlı ve muntazam mesaisi, memleketinizi mütemadiyen inkişafa doğru götürmektedir. Türkiye'yi çok parlak bir istikbal bekliyor."

Bu süreçte Başvekil İsmet Paşa, kalabalık bir heyetle İtalya'yı ziyaret etti. Kendini beğenmiş ve kibirli bir siyasetçi olan Mussolini, İtalya'yı ziyaret eden yabancı devlet adamlarını Roma istasyonunda kendisi karşılamazdı. 25 Mayıs 1932 sabahı Roma'ya varan İsmet Paşa'yı bizzat Mussolini'nin karşılaması dönemin diplomasi tarihine sıra dışı bir olay olarak kaydedildi. Bu ziyaret, Mussolini iktidarında Türk-İtalyan ilişkilerinin ulaştığı en olumlu nokta olmasına rağmen, uzun süreli ve kalıcı olmadı. Mussolini'nin, 18 Mart 1934'te Büyük Faşist Meclisi'nde yaptığı konuşmada, Asya ve Afrika'da etkili olmayı İtalya'nın tarihi gayesi olarak ilan etmesi, Türkiye'nin de hedef olarak gösterildiği şeklinde yorumlandı ve sert tepki gösterildi. Mussolini ve İtalyan diplomasisinin Türkiye'nin kast edilmediği yönündeki bütün ikna çabalarına rağmen, Türkiye-İtalya ilişkileri, telafisi mümkün olmayan bir ayrışma dönemine girdi. Balkan Antantı'na karşı İtalya'nın tepkisi, Boğazların statüsünün ele alındığı Montrö Konferansı'na İtalya'nın katılmaması, İtalya'nın Habeşistan'ı işgali ve Türkiye'nin, İngiltere ve Fransa ile ilişkilerini bir ittifak antlaşması imzalayacak kadar geliştirmesi, Türkiye-İtalya ilişkilerinin daha da bozulmasına yol açtı.

Atatürk ile Mussolini arasında çeşitli vesilelerle ve diplomatik karakterde yazışmalar ve tebrikleşmeler oldu. Bunun dışında karşılıklı hediyeleşmeler de yaşandı. Türkiye pazarına girmeye çalışan İtalyan traktör fabrikaları, bunun için 1929 yazında hükümetin, dolayısıyla Mussolini'nin de desteğiyle Atatürk'e bir traktör hediye etmek istediler. Ankara'nın fikre olumlu yaklaşması üzerine dönemin bazı gazetelerinin "Mussolini'nin, Gazi'ye hediyesi" olarak duyurdukları traktör Kasım 1929'da Ankara'ya ulaştırılarak Gazi'ye teslim edildi. İtalyanların Atatürk'e bir traktör hediye etmeye hazırlandıkları dönemde, Atatürk de Mussolini'ye bir fotoğrafını hediye etti. Türkiye'nin Roma Büyükelçisi Suat (Davaz) Bey, Atatürk'ün Mussolini'ye hediye ettiği fotoğrafını 12 Ağustos 1929 günü görüştüğü İtalya Başbakanına takdim etti. Mussolini, Atatürk'ün fotoğrafını almaktan dolayı son derece memnun olduğunu ifade etti.

Mevlüt ÇELEBİ

KAYNAKÇA

ÇELEBİ, Mevlüt, **Türkiye-İtalya Siyasi İlişkileri (1923-1939)**, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 2020.

DİNÇ, İhsan, **Benito Mussolini**, Kastaş Yayınları, İstanbul 2002.

Harbin Meşhur Adamları: 3, Benito Mussolini, Hazırlayan: İ. K ., Hilmi Kitabevi, İstanbul 1942.

KAKINÇ, Tarık, **Mussolini Kimdir, Faşizm Nedir?**, Kitapçılık Ticaret Limited Şirketi Yayınları, İstanbul 1968.

LOJACONO, Luigi, **Il Fascismo nel mondo**, l'Economia italiana, Roma 1933.

MUSSOLINI, Benito, **La mia vita (con il Diario di guerra)**, La Fenice, Firenze, Roma, 1983.

NANNI, Tarquato, **Benito Mussolini**, Librerai della Voce, Firenze 1915.

ROUX, Georges, **Mussolini**, Traduzione di Alessandro Lessona, Lessona, Roma 1967.

RUMI, Giorgio, **Alle origine della politica estera Fascista 1918/1923**, Editori Laterza, Bari 1968.

TANNENBAUM, Edward R., **The Fascist Experience, Italian society and culture 1922-1945**, Basic Books, Newyork-London 1972.

https://it.wikipedia.org/wiki/Benito_Mussolini (Erişim: 14. 05. 2022)

Ekler:

<https://genius.com/Benito-mussolini-ethiopian-invasion-speech-annotated>

<https://biografieonline.it/foto-benito-mussolini>

Benito Mussolini-İsmet İnönü, Roma, 25 Mayıs 1932 (La Tribuna, 26 Mayıs 1932)

https://it.m.wikipedia.org/wiki/File:Benito_Mussolini_uncolored.jpg

23/02/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/benito-amilcare-andrea-mussolini-1883-1945/?pdf=5200> adresinden erişilmiştir